

Sygn. akt I C 760/14

Dnia 6 lipca 2015 r.

Sąd Okręgowy w Nowym Sączu Wydział I Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący : SSO Monika Świerad

Protokolant : starszy sekr. sąd. Agata Kasalik

po rozpoznaniu w dniu 6 lipca 2015 r. w Nowym Sączu

sprawy z powództwa J. P. (1) i K. P.

przeciwko T. P. (1)

o zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli ewentualnie o zapłatę

I. zasądza od pozwanego T. P. (1) na rzecz:

1. powoda J. P. (1) kwotę 79.652 zł (siedemdziesiąt dziewięć tysięcy sześćset pięćdziesiąt dwa zł) z ustawowymi odsetkami od kwoty 75.000 zł (siedemdziesiąt pięć tysięcy zł) od dnia 28.05.2014 roku do dnia zapłaty, a od kwoty 4.652 zł (cztery tysiące sześćset pięćdziesiąt dwa zł) od dnia 4.06.2014 roku do dnia zapłaty,

2. powódki K. P. kwotę 49.280 zł (czterdzieści dziewięć tysięcy dwieście osiemdziesiąt) ustawowymi odsetkami od dnia 28.05.2014 do dnia zapłaty

II. w pozostałym zakresie powództwa oddała,

III. przyznaje ze środków Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Nowym Sączu adwokatowi M. S. prowadzącej kancelarię adwokacką w N. przy ul. (...) wynagrodzenie w kwocie 4.428 zł (cztery tysiące czterysta dwadzieścia osiem zł) w tym VAT w kwocie 828 zł (osiemset dwadzieścia osiem zł) za zastępstwo prawne pozwanego T. P. (1) z urzędu,

IV. odstępuje od obciążania pozwanego kosztami postępowania.

Sygn. akt IC 760/14

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 6.07.2015 roku

Pozwem inicjującym przedmiotowe postępowanie powodowie J. i K. P. domagali się zobowiązania pozwanego T. P. (1) do złożenia oświadczenia woli, którego treścią będzie przeniesienie własności udziałów po 1/6 dla każdego z powodów w nieruchomości dz. ewid (...)obj KW (...) jako ekwiwalentu za niewykonany zapis testamentowy z zastrzeżeniem, że prawomocne orzeczenie Sądu zastępuje to oświadczenie. Pozwani domagali się również zasądzenia od pozwanego na ich rzecz kosztów postępowania według norm przepisanych (k.1-4 i k. 125-126).

Uzasadniając swoje żądanie powodowie podnieśli, że na podstawie testamentu sporządzonego przez J. P. (1) w dniu 16.01.1989 roku są zapisobiercami. Wyłączny spadkobierca po zmarłym J. P. (1) pozwany T. P. (1) nie neguje zapisów, ale wezwany do przeniesienia własności działek zapisanych w testamencie powodom nie uczynił ich żądaniu zadość. Z treści testamentu i określenia w nim działek, które miały przypaść powodom wynika, że były one zidentyfikowane i znane stronom. Tymczasem pozwany przeniósł własność tych działek, będących przedmiotem zapisu na rzecz swoich dzieci, nie informując o tym powodów, którzy oczekiwali na ustalenie przez niego terminu sporządzenia umów

notarialnych tak jak im to przekazał pozwany. Przedmiotem zapisów były działki budowlane uzbrojone z dostępem do drogi. Z powodu zbycia tych działek przez pozwanego, powodowie wyrażają zgodę na ekwiwalentne wywiązanie się przez niego z uznanych zapisów testamentowych, a to przez złożenie oświadczenia woli o przeniesieniu na nich udziałów w nieruchomości rolnej, która nadal pozostaje jego własnością. Działka objęta żądaniem pozwu stanowi użytki rolne, pastwisko i teren częściowo zalesiony. Żądanie pozwu dotyczy udziału w tej działce o większym obszarze niż wynika to z zapisów testamentowych. Uzasadnione jest to tym, że udziały dotyczą nieruchomości rolnej o znacznie niższej wartości rynkowej niż wartość działek, które faktycznie były przedmiotem zapisu. Z mapy wykazu zmian na podstawie pomiaru uzupełniającego z 1991 wynika, że zgodnie z zapisem testamentowym stan własności miał być następujący: działka nr (...) miała przepaść D. P., działka nr (...) miała przypaść K. P., a dz. (...) miała przypaść dla J. P. (1), działka (...) miała zostać własnością K. i D. P. po 1/2 części.

Pozwany T. P. (1) w odpowiedzi na pozew (k. 152-154) wniósł o oddalenie powództwa. Podkreślił, że wbrew twierdzeniom pozwu nigdy nie uznał żądania powodów. Jego pismo z dnia 24.03.2011 roku nie może być tak traktowane. Pozwany podniósł nieważność zapisu testamentowego, bo spadkodawca nie określił przedmiotu zapisu w sposób umożliwiający jego wykonanie. Z treści zapisu nie wynika z jakiej konkretnie nieruchomości gruntowej o przeznaczeniu budowlanym, wchodzącej w skład spadku mają zostać wydzielone działki na rzecz powodów. Przedmiot zapisu musi natomiast zostać podobnie jak osoba zapisobiercy ściśle określony. Na wypadek uznania, że zapis testamentowy jest ważny, pozwany podał, że z uwagi na przeniesienie własności działek budowlanych nabytych na podstawie dziedziczenia na rzecz osób trzecich, nie jest w stanie wykonać zapisu testamentowego, co powodowie w pozwie przyznali. Pozwany nie może przenieść na powodów własności nieruchomości, których nie jest właścicielem, a działka (...) ma przeznaczenie rolne. Pozwany nie jest aktualnie właścicielem żadnej działki budowlanej, która stanowiłaby opisaną w testamencie jako przedmiot zapisu nieruchomości. Z uwagi na pogorszenie stanu zdrowia pozwany zmuszony był przenieść prawo własności tychże nieruchomości na rzecz swoich dzieci, bo nie był w stanie gospodarować tymi nieruchomościami. Powodowie przez okres 5 lat od dnia otwarcia testamentu do momentu wystąpienia na drogę sądową, pomimo wyrażania przez pozwanego gotowości realizacji zapisu nie podjęli żadnych konkretnych kroków w celu wykonania tego zapisu. Nie zwrócili się bezpośrednio do niego i nie zaproponowali mu pomocy w przeprowadzaniu wszystkich formalności celem wydzielenia określonych w zapisie działek, pomimo że wiedzieli, że pozwany z uwagi na stan zdrowia, zwłaszcza przebyty udar niedokrwienny mózgu nie jest w stanie samodzielnie przeprowadzić tych czynności. O zamiarze wykonania zapisu świadczy chociażby to, że pozwany wyrażał zgodę na użytkowanie przez powoda J. P. (1) dz. (...) bezpośrednio sąsiadującej z jego nieruchomością. Pozwany wykonał też zapis na rzecz siostrzeńca R. K., który pomógł mu w przeprowadzaniu wszystkich formalności z tym związanych. W zawiązku z faktem, że pozwany nie posiada nieruchomości określonych w zapisie powodowie nie mogą domagać się od niego skutecznie przeniesienia własności nieruchomości rolnej w dodatku o znacznie większej powierzchni. W przypadku niewykonania zapisu zapisobiercom nie przysługuje prawo do żądania od obciążonego ekwiwalentu w postaci przeniesienia innej dowolnie określonej rzeczy.

W piśmie z dnia 12.12.2013 roku (k.158-160) powodowie podnieśli, że pozwany uznał ich roszczenie. Stwierdzenie, że jest skłonny wydać udziały w nieruchomości stanowiącej działkę ewid. (...) stanowi uznanie niewłaściwe, gdyż wynika z niego świadomość istnienia zobowiązania po stronie pozwanej. Tym samym kwestionowanie ważności zapisów testamentowych są nieskuteczne. Przedmiot zapisów był ściśle określony, gdyż przedmiotem zapisu były wydzielone z działki (...) inne działki. Pod zapisy testamentowe została wykonana mapa uzupełniająca z projektem podziału dz. (...) obj KW (...). Pozwany nie wykonał też zapisu na rzecz R. K., w tym przedmiocie toczyło się postępowanie sądowe. Pozwany nie wykonał zapisów testamentowych nie tylko na rzecz powodów ale także na rzecz innych zapisobierców.

W piśmie z dnia 17.03.2014 r. (k. 178-180) pozwany podniósł dodatkowo, że J. i J. P. (2) w chwili sporządzania testamentów byli współwłaścicielami nieruchomości na zasadach wspólności ustawowej małżeńskiej. W testamentach uczynili na rzecz powodów zapisy o jednakowej treści, zgodnie z którymi powodowie mieli otrzymać po 0,14 ha przy czym powód J. P. (1) działkę zabudowaną budynkiem gospodarczym. Wolą J. i J. P. (1) było zatem, aby powodowie w ramach obydwu zapisów otrzymali z ich majątku wspólnego łącznie jedną działkę o pow. 0,14 ha nie zaś dwie. Zapis J. P. (2) zobowiązywał pozwanego zatem do przeniesienia na rzecz powodów 1/2 części w prawie własności działki

budowlanej o pow. 0,14 ha, zaś zapis J. P. (1) zobowiązywał pozwanego do przeniesienia na rzecz powodów 1/2 części w prawie własności działki budowlanej o pow. 0,14 ha. Za powyższym przemawia treść testamentów i dołączonych przez powodów wyroków cywilnych z lat 90-tych. Roszczenie powodów o wykonanie zapisów po J. P. (2) uległo jednak przedawnieniu. Powodowie mogliby żądać przeniesienia na ich rzecz jedynie udziału 1/2 części prawa własności działek objętych zapisem.

Na rozprawie w dniu 28.05.2014 roku (k.200) pełnomocnik powodów sprecyzował żądanie, domagając się nakazania pozwanym złożenia oświadczenia woli jak w pozwie ewentualnie jeśli byłoby to niemożliwe zasądzenia od pozwanego na rzecz każdego z powodów kwoty po 75.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem ekwiwalentu za niewykonanie zapisu, na rzecz J. P. (1) za działkę (...), a na rzecz K. P. za działkę (...).

Pismem z dnia 3.06.2014 roku (k.202) powodowie rozszerzyli żądanie domagając się zasądzenia od pozwanego: J. P. (1) kwoty 190.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, w tym 140.000 zł za grunt i 50.000 zł za wybudowany budynek gospodarczy, K. P. kwoty 140.000 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty tytułem odszkodowania za niewykonanie zapisów testamentowych i zbycie działek objętych zapisem oraz zasądzenie kosztów postępowania w tym kosztów zastępstwa procesowego wg. norm przepisanych. Powodowie nie mogąc domagać się wypełnienia zapisu w naturze z uwagi na zbycie przedmiotu zapisu testamentowego przez pozwanego, domagali się odszkodowania.

W piśmie z dnia 10.06.2014 roku (k. 205) pozwany wniósł o oddalenie powództwa ewentualnego. Zdaniem pozwanego rozszerzenie powództwa na rozprawie w dniu 28.05.2014 roku było niedopuszczalne, podobnie jak stanowisko wyrażone w piśmie z dnia 3.06.2014 roku. Ponadto żądanie ewentualne jest przedawnione, bezzasadne i zawyżone. Powodowie nie zgłosili żądania zapłaty w terminie 5 lat od dnia ogłoszenia testamentu w świetle art. 981 k.c., zatem ich roszczenia uległy przedawnieniu. Powodowie nie wykazali też aby wykonanie zapisu było niemożliwe, jak też aby na pozwanym jako wykonawcy zapisu spoczywał obowiązek przekazania na rzecz każdego z powodów prawa własności nieruchomości o pow. 0,14 ha, skoro taki sam zapis uczyniła żona spadkodawcy w niezależnym testamencie tj. J. P. (2). Powodowie nie wykazali, że samo przeniesienie przez pozwanego własności dz. (...) stanowiło szkodę dla ich interesów. Również związek przyczynowy pomiędzy przeniesieniem własności tych nieruchomości a rzekomą szkodą nie został przez powodów udowodniony. Powodowie nie wykazali na czym miała by polegać ta szkoda i czy miałaby charakter znaczący. Pozwany powołał się też na zawyżenie wartości 1/2 udziału w w/w działkach. Zaprzeczył też aby powód wybudował budynek gospodarczy.

Według oświadczenia złożonego na rozprawie w dniu 24.03.2015 roku k. 296/2 powodowie jako spadkobiercy po D. P. nie domagali z tego tytułu żadnych roszczeń. Odnośnie zarzutu przedawnienia podniesionego przez pozwanego powodowie podali, że sprecyzowanie żądania z dnia 03-06-2014r. stanowiło kontynuację postępowania. Ponadto zarzut przedawnienia jest bezzasadny, mając na uwadze fakt, że pomiędzy stronami toczyły się rozmowy na temat ugodowego załatwienia sprawy jednak nie zakończyły się oczekiwanym rezultatem. Powodowie podtrzymali też żądanie główne.

W piśmie z dnia 1.04.2015 roku (k. 302-304) powodowie podtrzymali sprecyzowane żądanie pozwu, podkreślając, że żądanie zapłaty nie stanowi wystąpienia z nowym powództwem, a jedynie rozszerzenie żądania pierwotnego. Żądanie ewentualne nie ma samodzielnego bytu. Powodowie z ostrożności podnieśli, że w oświadczeniu z dnia 24.03.2011 roku pozwany w sposób niewłaściwy uznał żądanie przeniesienia działek, co przerwało bieg przedawnienia. Pisząc to oświadczenie pozwany miał świadomość o jakie roszczenie powodom chodzi, nie zaprzeczył, że przysługują im przedmiotowe roszczenia, zarówno roszczenie o wykonanie zapisu jak i roszczenie odszkodowawcze. Pozwany wskazał, że jest gotów spełnić swoje zobowiązanie względem powodów przenosząc na nich własność innych nieruchomości. Uznanie niewłaściwe roszczenia jako oświadczenie wiedzy a nie woli nie może zostać odwołane ani cofnięte. Powodowie zwrócili też uwagę, iż samo złożenie pozwu przed upływem przedawnienia powoduje jego przerwanie. Powodowie składając pozew nie dochodzili wykonania zapisów testamentowych, gdyż ich wykonanie było już niemożliwe. Powodowie od samego początku dochodzili roszczenia odszkodowawczego, początkowo chcieli jedynie aby spełnienie tego świadczenia nastąpiło w naturze, później sprecyzowali je na żądanie w pieniądzu.

Powodowie wnosząc pozew chcieli uzyskać odszkodowanie za niewykonanie zapisów testamentowych, tym samym co do tego roszczenia jeszcze wcześniej niż poprzez złożenie pozwu nastąpiło przerwanie biegu przedawnienia w dacie 24.03.2011 roku.

W piśmie z dnia 18.05.2015 roku powodowie sprecyzowali, że domagają się: J. P. (3) kwoty 159.304 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty, a K. P. koty 98.560 zł z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty.

Sad ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 7.02.2008 roku nastąpiło otwarcie i ogłoszenie testamentu po zmarłym J. P. (1) zmarłym w dniu 7.11.2002 roku w postępowaniu do sygn. I Ns 73/08. Postanowieniem z dnia 12.06.2008 roku Sąd Rejonowy w N.w tym postępowaniu stwierdził, że spadek po J. P. (1) na podstawie testamentu notarialnego z dnia 16.01.1989 roku Rep A nr (...) wraz z wchodzącym w skład spadku gospodarstwem rolnym nabył T. P. (1) w całości. Na podstawie zapisu w tym testamencie spadkodawca zobowiązał spadkobiercę - pozwanego do wydania tytułem zapisu działek budowlanych bratu J. P. (1) działkę mającą około 0,1400 ha zabudowaną murem budynkiem gospodarczym, bratanicy K. P. działkę mającą około 0,1400 ha.

(dowód: protokół otwarcia i ogłoszenia testamentu k. 22, testament notarialny z dnia 16.01.1989 r. k. 7-8, postanowienie o stwierdzeniu nabycia spadku k. 21 i k. 23)

Wcześniej bo w dniu 3.09.1993 zmarła żona spadkobiercy J. P. (1) J. P. (2). Małżonkowie na prawach wspólności ustawowej małżeńskiej byli właścicielami m.in. dz. ewid (...) wraz z gospodarstwem rolnym. J. P. (2) w 16.01.1989 roku sporządził testament o tej samej treści w zakresie zapisów testamentowych jak J. P. (1) w Państwowym Biurze Notarialnym w N. Rep A nr (...). Testament ten otworzono i ogłoszono no w dniu 14.01.1991 roku w sprawie Ns 439/91 Sądu Rejonowego w N.. Zamiarem małżonków J. i J. P. (2) było przeniesienie na rzecz zapisobierców po jednej działce o pow. 0,14 ha, a zatem każde z nich zapisywało faktycznie w swoim testamencie po 1/2 udziału w danych nieruchomościach.

(dowód: testament J. P. (2) k. 295, akt notarialny z dnia 27.11.1996 roku k. 307-309, zeznania świadka A. B. k. 297 0:42:22, zeznania powoda J. P. (1) k. 297/2 1:8:57)

Pozwany przez wiele lat utrwał powodów w przekonaniu, że przekaze im wskazane w zapisie, konkretne i indywidualnie oznaczone działki, których lokalizacja była stronom znana. Jeszcze przed śmiercią J. i J. P. (2) podejmowali oni rozmowy z członkami rodziny: dziećmi i wnukami odnośnie podziału należącej do nich działki (...), tak aby ich synowie oraz wnuczeta otrzymali działki o powierzchni około 14 arów. Spadkodawca wraz z żoną J. P. (2) planowali dla syna J. P. (1) dz. (...) (wg mapy z 1991 roku sporządzonej jeszcze przed śmiercią J. P. (1)) wraz z zabudowaniami, które przez wiele lat budował, użytkował i modernizował. J. P. (1) - syn J. i J. wybudował na tej działce w roku 1981 roku budynek gospodarczy długości 9,7 m i szerokości 8,35 m, murem z pustaka z instalacją elektryczną, wodą i kanalizacją oraz instalacją kominową z łazienką, przedpokojem, kuchnią i pokojem. Wyposażył ten budynek w okna drewniane, drzwi drewniane, w wylewkę betonową z linoleum, pokrył go dachem jednospadowym krytym eternitem oraz w rynny i rury spustowe. Budynek według zezwolenia był zamieszkiwany. Na rzecz K. P. spadkodawca i J. P. (2) planowali dz. (...) o pow. 0,1400 ha (wg mapy z 1991 roku). Pozwany nie chciał dobrowolnie wykonać zapisów testamentowych. Odwlekał czynności zmierzające do przeniesienia własności w/w nieruchomości, nawet w sytuacji gdy powodowie deklarowali pokrycie kosztów związanych z podziałami geodezyjnymi i przeprowadzeniem tego podziału.

(dowód: wypis uproszczony z rejestru gruntów k. 19-20, mapa uzupełniająca k. 22-23 i k. 163, częściowo zeznania świadka R. K. k. 173 i k. 380/2 0:6:59, zeznania świadka A. B. k. 297 0:42:22, zeznania powoda J. P. (1) k. 297/2 1:8:57, zeznania świadka M. B. k. 297/2 0:59:04)

Pozwany T. P. (1) w tajemnicy przez powodami działki objęte zapisem testamentowym umową darowizny przekazał na rzecz swoich dzieci tj. A. K. i P. P. P. P. dokonał rozbudowy domku gospodarczego zlokalizowanego na dz. (...). O fakcie darowizny powodowie dowiedzieli się w połowie 2011 roku.

(okoliczność niesporna)

Pozwany zwlekał z wykonaniem zapisów testamentowych z testamentu J. P. (2) także na rzecz innych uprawnionych zapisobierców. W dniu 14.02.1995 roku przed SR w N. S. zapadł wyrok do sygn. I C 399/94 z powództwa R. K. przeciwko pozwanemu, mocą którego zobowiązano go do złożenia oświadczenia woli: „T. P. spadkobierca po zmarłej w dniu 3.09.1993 w N. S. J. P. (2), współwłaścicielki 1/2 części nieruchomości obj KW (...) -W., składającej się z działek (...) oświadcza, że w wykonaniu zapisu zawartego w testamencie J. P. (2) z dnia 16.01.1989 roku sporządzonego w Państwowym Biurze Notarialnym w N. Rep A nr (...) otwartego i ogłoszonego w dniu 14.01.1991 roku w sprawie Ns 439/91 Sądu Rejonowego w N. - swój udział we współwłasności tj. 1/2 cz. dz. (...) pow. całości 7 a powstałej z podziału działki (...) obj KW (...) zgodnie z planem sytuacyjnym sporządzonym przez inż. J. W. z 23.09.1991 r. k.ks.zam. 1/91- przenosi na własność R. K.”

Pozostały udział 1/2 w działce (...) umową darowizny R. K. i jego żona M. K. otrzymali od spadkodawcy J. P. (1) w dniu 27.11.1996 roku.

Także H. i H. L. (1) zapisobiercy testamentowi wytoczyli przeciwko pozwanemu powództwa zarejestrowane pod sygn. IC 450/93 w SR w N. S.. W dniu 16.03.1994 roku przed SR w N. S. zapadł wyrok do sygn. I C 450/93 z powództwa H. i H. L. (1) przeciwko pozwanemu, mocą którego zobowiązano go do złożenia oświadczenia woli: „T. P. spadkobierca po zmarłej w dniu 3.09.1993 w N. S. J. P. (2), współwłaścicielki 1/2 części nieruchomości obj KW (...) -W., składającej się z działek (...) prb (...) oświadcza, że w wykonaniu zapisu zawartego w testamencie J. P. (2) z dnia 16.01.1989 roku sporządzonego w Państwowym Biurze Notarialnym w Nowym S. Rep A nr (...) otwartego i ogłoszonego w dniu 14.01.1991 roku w sprawie Ns 439/91 Sądu Rejonowego w (...) udział we współwłasności tj. 1/2 części dz. (...), powstałej z podziału działki (...) obj KW (...) poł. w W. zgodnie z planem sytuacyjnym sporządzonym przez inż. J. W. z 23.09.1991 r. k.ks.zam. 1/91- przenosi na własność H. i H. L. (1) na zasadach wspólności ustawowej małżeńskiej.

Powód nie chciał wówczas wytoczyć sprawy przeciwko pozwanemu, twierdząc, że nie będzie się z bratem sądził. Liczył na ugodowe załatwienie sporu.

(dowód: wyroki SR w N. S. do sygn. IC 399/94 i IC 450/93 k. 161-162, pisma przygotowawcze powodów k. 181-185, częściowo zeznania świadka R. K. k. 173 i k. 380/2 o:6:59, akta KW NS1L/00006533/4, zeznania świadka A. B. k. 297 o:42:22, zeznania powoda J. P. (1) k. 297/2 1:8:57, wypis aktu notarialnego z dnia 27.11.1996 r. k. 307-309)

Powodowie reprezentowani przez profesjonalnego pełnomocnika pismem z dnia 17.03.2011 roku wezwali pozwanego do wskazania w jaki sposób ma zamiar zrealizować zapisy testamentowe. Pozwany J. P. (1) w oświadczeniu z dnia 24.03.2011 roku podał, że jest skłonny wydać powodom działki jednak we wskazanym przez siebie miejscu. W sprawie zapisów testamentowych nie podejmował żadnych kroków, bo nie był w stanie pokryć kosztów związanych z wytyczeniem tych nieruchomości. Strony podjęły ustne rozmowy dotyczące ekwiwalentu jaki pozwany miał przekazać powodom w zamian za działki objęte zapisami testamentowymi. Pozwany zdaniem powodów zaproponował im jednak działki, które nie stanowiły ekwiwalentu za działki objęte zapisem testamentowym. Powód J. P. (1) oczekiwał darowizny działki, którą od wielu lat użytkował i ustalenia terminu dogodnego do załatwienia sprawy. Pozwany zwlekał jednak z podjęciem jakichkolwiek działań, zmierzających do zaspokojenia powodów i nie odpowiadał na ich pisma.

Powodowie nie występowali z roszczeniami o wykonanie zapisu po J. P. (2).

(dowód: pismo z dnia 17.03.2011 roku k. 14-15, pismo z dnia 1.06.2011 roku k. 16, pismo z dnia 6.09.2011 r. k. 17, oświadczenie pozwanego z dnia 24.03.2011 r. k. 18, zeznania powoda J. P. (1) k. 297/2 1:8:57)

Strony w trakcie tego postępowania prowadziły pertraktacje ugodowe. Pozwany chciał przekazać powodowi działkę nr (...), lecz zdaniem powodów podlegała ona pod tereny osuwiskowe. Ugody strony nie zawarły.

(okoliczności niesporne)

Pozwany T. P. (1) jest właścicielem dz. ewid (...) poł. w W.. Działka ta stanowi grunty rolne zabudowane i ma pow. 1,5 ha. Jest osobą schorowaną, po udarze mózgu. Wydaje po 400 zł na zakup leków.

(dowód: odpis Kw k. 9-12, wypis z rejestru gruntów k. 13, częściowo zeznania pozwanego T. P. k. 298 1:26:02)

Wartość nieruchomości stanowiącej dz. (...) o pow. 14 arów wraz z budynkiem gospodarczym wg wersji powoda J. P. (1) wynosi 159.304 zł, a według wersji podawanej przez pozwanego T. P. (1) wynosi 134.502 zł. Wartość dz. (...) o pow. 14 arów wynosi 98.560 zł.

(dowód: opinia W. k. 313-343 i opinia uzupełniająca k. 363-365)

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dokumentów przedłożonych przez strony, których autentyczność nie budziła wątpliwości Sądu i nie była przez strony kwestionowana.

Ustaień w zakresie wartości nieruchomości stanowiących dz. (...) o pow. 14 arów zabudowanej budynkiem gospodarczym oraz dz. eid (...) o pow. 14 arów Sąd dokonał na podstawie opinii A. W., którą uznał za fachową i rzetelną. Do zarzutów pozwanego, biegły wyczerpująco odniósł się w opinii uzupełniającej, której wnioski również tutaj Sąd podzielił.

Zeznania świadka E. C. nie wniosły do ustaleń sprawy nic istotnego. Świadek nie posiadał żadnych informacji ważnych dla tej sprawy.

Sąd nie przesłuchał świadka H. L. (1), H. L. (2) J. P. (4), którzy skorzystali z prawa odmowy zeznań - k. 173 i k. 297/2.

Zeznania świadka M. B. Sąd ocenił jako prawdziwe. Świadek przedstawił stan budynku gospodarczego na dz. (...) w sposób zbieżny do powoda.

Zeznania świadka A. B. Sąd uznał za wiarygodne. Świadek jako córka zmarłych J. i J. P. (2), szczegółowo opisała w jaki sposób spadkodawca chciał dokonać podziału nieruchomości należących do niego, jakie były przedśmiertne ustalenia spadkodawcy, których dokładnie nieruchomości dotyczyły poszczególne zapisy testamentowe J. P. (1). Świadek przedstawił również postępowanie pozwanego, jego duży opór przed wykonaniem zapisów testamentowych.

Zeznania świadka R. K. Sąd uznał za wiarygodne jedynie częściowo. Świadek nie posiadał wiedzy na temat testamentu J. P. (1), opierał się tylko w swoich zeznaniach na testamencie J. P. (2). W bardzo lakoniczny i nieścisły sposób przedstawiał okoliczności przekazania mu udziału 1/2 w dz. (...) przez J. P. (1) - spadkodawcę. Mylnie określił działki, które miały przyspaść D. P. i J. P. (1). Rozbieżność w zamianie numeracji, w swoich zeznaniach przekonująco wyjaśnił powód, wskazując na błąd w mapie z 1991 roku, gdyż nieruchomość nr(...) wraz z budynkiem gospodarczym miała przyspaść jemu, a nie D. P..

Zeznania powoda J. P. (1) Sąd uznał, za wiarygodne, szare i logiczne. Jego zeznania znajdują odzwierciedlenie w dokumentach zalegających w aktach tej sprawy.

Zeznania pozwanego Sąd uznał za niewiarygodne. Pozwany podkreślał, że nie znał zapisów testamentowych dokonanych przez swoich rodziców, w sytuacji gdy już w 1993 roku członkowie rodziny wytoczyli pierwszą sprawę o wykonanie zapisu testamentowego po J. P. (2). Pozwany w sposób odosobniony podawał, że nie wiedział jakie działki ma rodzeństwu i dalszym krewnym wydać. Te zeznania pozwanego nie znalazły potwierdzenia w zeznaniach świadków A. B. powoda i świadka R. K.. Niewiarygodnie w ocenie Sądu pozwany opisał stan wybudowanego przez powoda J. P. budynku na dz. (...) podkreślając, że nie był wyposażony w media, tymczasem jeszcze w momencie otwarcia spadku

budynek ten był zalany wodą, musiał zatem posiadać przyłącze mediów. Pozwany przedstawiając opis tego budynku miał na celu obniżenie jego wartości. Eksponował zatem małą przydatność tego budynku, w sytuacji gdy od lat 80-tych był on zamieszkiwany.

Sąd pominął wniosek dowodowy powodów o zwrócenie się do Urzędu Gminy w C. z zapytaniem czy w latach 1978-1981 zostało wydane zezwolenie na budynek gospodarczy czy na kurnik wraz z podaniem imienia i nazwiska osoby ubiegającej się o ten dokument wobec cofnięcia tego wniosku dowodowego k. 380/2.

Sąd zważył co następuje.

Na uwzględnienie częściowe zasługuje żądanie powodów określone przez nich jako ewentualne.

Żądanie określone przez powodów jako żądanie głównie polegające na zobowiązaniu pozwanego do złożenia konkretnego oświadczenia woli podlega oddaleniu. Przede wszystkim udziały w działce (...) co do których przeniesienia własności domagali się powodowie, nie wynikały z zapisów testamentowych. Do żądania tego nie najdzie zastosowania powoływany przez powodów art. 453 kc., gdyż strony nie łączyła żadna umowa dotycząca przeniesienia własności udziałów w w/w nieruchomości. Skutkiem prawnym ustanowienia zapisu jest powstanie w chwili otwarcia spadku stosunku zobowiązaniowego pomiędzy spadkobiercą a zapisobiercą. Wymagalność roszczenia powstaje niezwłocznie po ogłoszeniu testamentu. Nawet jeśli przedmiotem zapisu jest rzecz oznaczona co do tożsamości, jej własność nie przechodzi automatycznie na rzecz zapisobiercy. Nabywa on jedynie roszczenie o przeniesienie własności. Do przeniesienia własności niezbędna jest umowa przenosząca własność. Żądanie główne wyrażone w pozwie podlega zatem oddaleniu.

W dalszej kolejności należało odnieść się do zarzutu powodów odnośnie uznania przez pozwanego ich roszczenia. Zdaniem Sądu pozwany nie uznał roszczenia powodów w sposób opisany w pozwie. W swoim oświadczeniu z dnia 24.03.2011 roku wobec negocjacji z powodami, nie kwestionując ważności zapisów testamentowych pozwany był skłonny wydać powodom działki, ale te które sam wskaże. Pozwany nie dokonał uznania właściwego przez złożenie wyraźnego jednostronnego oświadczenia woli o uznaniu żądania wyrażonego w pozwie przez powodów, poprzez przeniesienie na ich rzecz własności udziałów nieruchomości dokładnie przez nich wskazanej tj. dz. (...). Nie uznał też roszczenia powodów wyrażonego precyzyjnie w pozwie w sposób niewłaściwy, co sugerowali powodowie. Przy uznaniu niewłaściwym chodzi o wyraz świadomości samego zobowiązanego. Uznanie jest traktowane jako przejaw lojalności dłużnika, dzięki któremu wierzyciel może oczekiwać dobrowolnego spełnienia świadczenia, co z kolei zapobiega wytaczaniu niepotrzebnych procesów (tak wyrok SN z dnia 11 sierpnia 2011 r., I CSK 703/10, LEX nr 898249). Pozwany w oświadczeniu z dnia 24.03.2011 roku potwierdził jedynie świadomość istnienia zobowiązania do wykonania zapisu, nie potwierdził natomiast woli przekazania udziałów we wskazanej przez powodów nieruchomości. Powodowie nie mogli zatem zasadnie oczekiwać, że przeniesie na nich własność udziałów w tej konkretnej nieruchomości.

W tym miejscu należało odnieść się do zarzutu braku ważności zapisu testamentowego, który uczynił J. P. (1) w testamencie notarialnym z dnia 16.01.1989 roku.

Przedmiotem zapisu zwykłego może być każde świadczenie majątkowe, które może być przedmiotem zobowiązania. K.c. nie wprowadza w tym zakresie szczególnych ograniczeń. Istnieje duża swoboda spadkodawcy nie tylko w określaniu przedmiotu zapisu zwykłego, ale także w regulowaniu stosunków między stronami kreowanego zobowiązania, czyli wszystkich jego elementów łącznie ze sposobem, miejscem, terminem wykonania oraz skutkami jego niewykonania lub nienależytego wykonania. Odnosi się to w równej mierze do zobowiązania z tytułu zapisu zwykłego, jak i dalszego zapisu. Podstawowe znaczenie przy ustanowieniu zapisu ma wola testatora i strony, wykonujące zapis, powinny się jej podporządkować. Zawarte w testamencie uregulowanie stosunku zobowiązaniowego mającego swoje źródło w zapisie zwykłym wiąże strony zapisu, przy czym strony nie mogą stosunku tego modyfikować zgodnie ze swoją wolą, jeżeli spadkodawca możliwość taką wyraźnie w testamencie wyłączy.

Według pozwanego spadkodawca nie określił przedmiotu zapisu w sposób umożliwiający jego wykonanie. Z treści zapisu nie wynika z jakiej konkretnie nieruchomości gruntowej o przeznaczeniu budowlanym, wchodzącej w skład spadku mają zostać wydzielone działki na rzecz powodów. Zarzut ten w ocenie Sądu nie zasługuje na uwzględnienie. Wprawdzie zapisy testamentowe dotyczące zapisobierców J. P. (1) - syna i K. P. są bardzo ogólne, dotyczą bowiem zobowiązania pozwanego do wydania tytułem zapisów działek budowlanych: J. P. (1) działki o pow 0,14 ha zabudowanej murem budynkiem gospodarczym, a K. P. działki mającej około 0,1400 ha, to jednak według ustaleń tej sprawy pozwany został przez spadkodawcę poinformowany o tym jakie działki fizycznie i faktycznie chodzi. Był w stanie zlokalizować je w terenie. Spadkodawca przed śmiercią zażyczył sobie sporządzenia geodezyjnego planu podziału działek, został on wykonany w 1991 roku na papierze. Wcześniej jednak jak podawał świadek R. K. cała rodzina знаła wolę spadkodawcy i jego żony J. P. (2) o tym, że powodowi J. P. (1) i jego dzieciom miały przypaść działki wydzielone z dz. (...) i (...).

Działki które według woli spadkobiercy miały przypaść powodom zostały przez pozwanego przeniesione na własność osób trzecich umowami darowizny. Pozwany nie jest ich właścicielem wykonanie przez pozwanego zapisu poprzez zobowiązanie go do złożenia oświadczenia woli co do konkretnych działek nr (...) nie jest obecnie możliwe. Nie jest dopuszczalne na gruncie przepisów prawa aby zobowiązanie do złożenia oświadczenia woli przez spadkobiercę dotyczyło innych niż dotyczył zapis rzeczy oznaczonych co do gatunku lub co do tożsamości. Powodowie nie mogą zatem skutecznie dochodzić zobowiązania pozwanego do złożenia oświadczenia przeniesienia własności nieruchomości niebędących przedmiotem zapisu, a do tego zmierzło roszczenie główne wyrażone w pozwie.

Jeśli jednak spadkobierca nie wykonuje zapisu testamentowego ponosi odpowiedzialność odszkodowawczą na zasadach ogólnych kodeksu cywilnego tj. art. 471 k.c. i następnych. Wobec braku wykonania zapisów testamentowych przez pozwanego wobec powodów na uwzględnienie zasługiwało zatem żądanie zapłaty wskazane przez nich jako żądanie ewentualne. Zachowanie pozwanego należy taktować jako niewykonanie zobowiązania. Normalnym następstwem takiego działania pozwanego jest szkoda powodów stanowiąca równowartość utraconego prawa wynikającego z zapisu. Powyższe przesłanki jak również domniemanie winy pozwanego jako dłużnika wyczerpują istnienie podstaw odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego określone w art. 471 k.c.

Pozwany zgłosił jednak zarzut przedawnienia roszczeń odszkodowawczych powodów. Zarzut ten Sąd uznał za bezpodstawny. Zgodnie z art. 981 kc roszczenie z tytułu zapisu przedawnia się z upływem lat pięciu od dnia wymagalności zapisu. Termin określony w tym przepisie wyłącza stosowanie ogólnych terminów przedawnienia z art. 118 kc i ma jedynie zastosowanie do żądania spełnienia świadczenia. Tak samo jednak jak roszczenie o wykonanie zapisu należy traktować roszczenie odszkodowawcze powstające na rzecz zapisobiercy w razie niewykonania lub nienależytego wykonania zapisu przez obciążonego - por. komentarz do KC pod red E. B. wydanie 10 W. Komentarze księga czwarta spadki k. 182).

Z roszczeniem z tytułu zapisu powodowie wystąpili w dniu 7 lutego 2013 roku, a z roszczeniem odszkodowawczym wyrażonym w pieniądzu powodowie wystąpili w trakcie trwania tej sprawy na rozprawie w dniu 24.05.2014 roku, już po upływie 5 lat od dnia ogłoszenia testamentu. Niemniej jednak żądanie ewentualnie nie ma bytu samodzielnego i należy je rozpoznawać łącznie z żądaniem głównym. W takim przypadku nie występuje się bowiem z nowym powództwem. Powodowie w ramach tej samej podstawy prawnej sprecyzowali żądanie domagając się ewentualnie zasądzenia odszkodowania w pieniądzu. Wniesienie zatem pozwu w terminie 5 letnim wskazanym w w/w przepisie przerwało bieg przedawnienia stosownie do art. 123 par 1 k.

Ponadto pozwany powołując się na ten przepis narusza art. 5 kc. Pozwany jak wynika z ustaleń przedmiotowej sprawy przez wiele lat podejmował rozmowy z powodami i obiecywał im dokonanie przeniesienia własności nieruchomości wynikających z zapisu testamentowego i woli ojca. Wyznaczał powodom nawet termin spotkania u notariusza, wcześniej jednak dokonał darowizny na rzecz swoich dzieci nieruchomości objętych zapisem testamentowym. Nawet w trakcie trwania tego postępowania pozwany podejmował kroki zmierzające do wydania powodom innej niż wskazane w zapisie testamentowym działki. Podniesienie w procesie zarzutu przedawnienia roszczenia powodów niweczy wytworzone przez niego zaufanie i pozostaje w niezgodzie z uprzednim zachowaniem pozwanego, które

stanowiło podstawę zaufania powodów (venire contra factum proprium). W takich okolicznościach korzystanie z prawa podmiotowego należy uznać za nadużycie prawa i ocenić należy jako sprzeczne z zasadami współżycia społecznego.

Powodom należy się zatem odszkodowanie. Wartość działki (...) wraz z budynkiem gospodarczym, która miała przepaść powodowi J. P. (1) oraz dz.(...) która miała przypaść powodce K. P. ustalił biegły A. W.. Odnośnie wartości budynku gospodarczego posadowionego na dz. (...) Sąd oparł się na wersji podawanej przez powoda jako bardziej wiarygodnej.

Pozwany jednak słusznie zarzucał pewien błąd w zapisach testamentowych. Otóż przedmiotem zapisu, uczynionym przez spadkodawcę J. P. (1) miał być każdorazowo udział w 1/2 wskazanych działkach budowlanych. (...) wskazane w testamencie były bowiem współwłasnością J. i J. P. (2). O. jako rodzice powoda i pozwanego sporządzili tej samej treści testamenty wraz z zapisami testamentowymi. Okoliczność tą Sąd wziął zatem pod uwagę dokonując wykładni treści testamentu na podstawie art. 65 k.c., ustalając rzeczywistą wolę testatora. Wykładni testamentu dotyczy przepis art. 948 k.c., który jako przepis szczególny do art. 65 k.c., zawiera reguły wykładni testamentu odwołujące się do metody wykładni subiektywno-indywidualnej, która zmierza do ustalenia woli testatora. W ograniczonym zakresie przy wykładni testamentu należy stosować także dyrektywy interpretacji oświadczeń woli zawarte w art. 65 k.c., a mianowicie w takim zakresie, w jakim nie są sprzeczne z art. 948 § 1 k.c., co dotyczy tych reguł, które zmierzają do ustalenia subiektywnej woli osoby składającej oświadczenie woli. W szczególności będą miały zastosowanie te reguły z art. 65 k.c., które dotyczą interpretacji pisemnych oświadczeń woli, a mianowicie, że analizując określone sformułowania zawarte w dokumencie należy brać pod uwagę pełen kontekst, w jakim zostały użyte, że należy uwzględnić reguły logiczno-językowe; że sens użytych wyrazów należy ustalić przy pomocy ogólnych reguł znaczeniowych, następnie przy analizie sformułowań i znaczeń, jakie im nadawał sam autor, jak również, że należy mieć na uwadze okoliczności zewnętrzne towarzyszące złożeniu oświadczenia woli.

Powodowie dochodzili w tej sprawie jedynie roszczeń odszkodowawczych w oparciu o testament J. P. (1), obliczone zatem przez biegłego A. W. kwoty dotyczące wartości działek należało podzielić przez przypadający powodom na podstawie tego testamentu udział 1/2.

Ustawowe odsetki od zasądzonych kwot Sąd przyznał do dnia 28.05.2014 roku tj. zgłoszenia przez powodów żądania ewentualnego na rozprawie, uznając, iż z tym dniem na zasadzie art. 455 kc nastąpiło wezwanie do zapłaty. Odsetki ustawowe ponad kwotę 75.000 zł na rzecz J. P. (1) Sąd przyznał od dnia doręczenia pozwanemu pisma powodów z dnia 3.06.2014 roku tj. od dnia 4.06.2014 r.

O kosztach Sąd rozstrzygnął w oparciu o art. 102 kpc. Wobec częściowego przegrania przez pozwanego tej sprawy koszty zastępstwa adwokackiego pozwanego zastępowanego z urzędu pokrył SP stosownie do treści par 6 pkt 6 w zw. z par 2 pkt 3. Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28.09.2002 o opłatach za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez SP kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu. W pozostałym zakresie Sąd odstąpił od obciążania pozwanego kosztami postępowania z uwagi na jego zły stan zdrowia i trudną sytuację materialną. Ponadto koszty opinii rzeczoznawcy majątkowego i tak zostały pokryta ze środków SP. Powodowie w związku z koniecznością uiszczenia opłaty od pozwu korzystali ze zwolnienia lub częściowego zwolnienia od kosztów tej sprawy.